

Lányok és asszonyok Udvarfalván I.

Szociográfiai jegyzetek

Az 1975-ös esztendő világszerte a nők helyzetének vizsgálatát tűzte ki célul maga elé. Miben változott meg sorsuk? Helyzetük a családban és a társadalomban? Meddig jutottak abban a világszerte folyó küzdelemben, amely a nőt a férfival egyenjogúnak kiáltja ki? Egyáltalán mit jelent az egyenjogúság? Az elért „eredmények” milyen változást hoztak a család struktúrájában? És így közvetve a társadalom struktúrájában? Ime, mennyi kérdés, amely mind vizsgálatra érdemes.

Ezúttal a sokatmarkolás veszélyét elkerülendő azt tűztük ki csupán magunk elé, hogy a *paraszti közösségek asszonyainak sorsát, helyzetét* megvizsgáljuk. S ezen belül is szűkítjük a vizsgálati szférát, hátha így jobban a mélyéig tudunk hatolni a kérdésnek.

A szocializmus a nő erkölcsi védelmének eszméjét is lobogójára tűzte. Ezért vállalkoztunk arra, hogy különböző paraszti közösségekben mérjük le az asszonyok megváltozott életét. A változás és a fejlődés azonban mindig azzal jár, hogy egészséges tendenciák mellett egészségtelenek is felüthetik a fejüket. Illik, hogy e jelenségekkel azzal a komolysággal és lényegre töréssel nézzünk szembe, amely méltó a világszerte folyó vizsgálathoz.

A jelen sorok egyetlen falu, a Maros megyei Udvarfalva lányainak, asszonyainak néhány társadalmi, erkölcsi kérdését kívánja felvetni. Semmiképp sem a teljesség igényével. Inkább csak tendenciákra akarunk rámutatni. Reméljük, hogy a teljesebb felmérést is sikerül majd elvégeznünk.

A maga gazdasszonya: „Külön konyha, külön kamra...”

Ha az asszony férje szüleihez megy lakni, a hagyományok értelmében bele kell szerveződnie a régi családba, az anyós dirigál, ő maga csak segít dolgozni, amolyan fizetés nélküli cseléd, akinek egész élete abban telik el, hogyan idomuljon jobban egy idegen családhoz, annak szokásaihoz. Udvarfalván kialakult már, hogy az asszony lehetőleg külön családot alkot férjével s jövőendő gyermekeivel. Így aztán, ahogyan ezt egy négygyerekes asszony elmondta: „Régen közös háztartás volt. Ma, ahogy főz, úgy eszik. Most már külön konyha van. Nincsen is olyan, hogy egybe legyenek. Mindenik ott van külön a házába, külön bejáratú, külön szobája, mindene. Itt mindenkinél úgy van. Külön ajtó, külön nyílik, egyik a másikon keresztül nem kell járjanak, alkalmatlankodjanak. Se konyha, se kamra nincs közös.”

A kérdésre: így jobb-e? „Szerintem igen, mert mindig kerül valami kellemtelenség. Két gazdasszony egy konyhában bajosan tér el. De ha így külön vannak, az biztos, hogy jobban van. A fiatalabb szereti, hogy ne szőljon bele senki, amit ő csinál. S ha még az öreg se szereti. Az öregnek hamar rosszul esik, ha a fiatal valamit mond. S ez a legtisztább, ha külön vannak.”

E magnóra vett vélekedéshez nem sokat kell hozzátenni: a lényegét érinti. Csak húzzuk alá a külön kamra, külön konyha jelentőségét, mert ez nemcsak anyagi természetű, döntően befolyásolja a fiatalok eddigi függőségi viszonyát az idősekhez.

Másfelől, hogy a nő függetlenségére nézve milyen döntő szempont az, hogy nem férje családjába költözik, ahol ő „jövevény” s ahol neki kell megtanulnia az ottani illendőséget, ezt egy ötven körüli négygyermekes anya értette meg velem, aki kérdésemre: ki az úr a háznál, a következőt mondta: „Nem tudom, más háznál hogy volt, de azt nem tapasztaltam, hogy nálunk az uram lett volna a fő. Mer én

»házasodtam«, nem volt mit szóljon. Ő jött ide. Nekem volt házam. Nem mondhatta, hogy »házba hozott« vagy valami.“

Ugyanó mindjárt hozzá is fűzi: „A nagyobbik leányom közösen együtt vették (ti. a férjével!) a házat. Láttam, hogy amit együtt vesznek, ejsze jobban örvendenek, mint amit úgy kapnak. Ez igaz.“

Ugyane kérdés kapcsán a 19 éves Kómüves Ibolya is úgy vélekedik, hogy: „Jobb, ha együtt szereznek meg mindent (ti. házat, bútort is), mert így egyik sem hánytorgatja fel a másiknak, hogy mit hozott.“

Ennek a függetlenségnek, amely az asszonynak a családban való helyzetét eleve megkönnyíti, most két vetületére akarom felhívni a figyelmet. Ez a törekvés mind tudatosabb s mind kizárólagosabb jellegű. A mai asszony tehát kivívta magának azt, hogy ha az öregekhez megy is lakni, az előszobán kívül semmi se legyen közös, de hovatovább jellemzővé válik az a tendencia, hogy azonos telekre új házat építsenek. A következő lépés pedig a gazdaságtól vagy a néptanáctól kapott külön házhely. Ma tehát már az a legfőbb igény, hogy egyenesen új házba költözzenek. A fiú hozománya a ház, a menyasszony a lakodalom előtt már ebbe viszi bútortát. (Persze nem akarom ezzel azt mondani, hogy „szükségből“, ha a szülők valami ok miatt nem gondoskodhattak róluk, amíg a fiatalok nem szereznek házat, nem húzzák meg magukat hol az egyik, hol a másik szülőnél. De ez ma már szinte kivételnek számít. Gyakran olyan esetekben, ahol a fiatalok valamelyik szülő ellenére kelnek egybe.)

A tekintély alapvető tényezői

Ha az előzőkben arról a függetlenségről beszéltünk, amelyet az udvarfalvi asszonyok által értek el, hogy a maguk gazdái lehetnek, most beszéljünk arról a tekintélyről, amelyet a családban a férfi-„parancsuralom“ ellen kellett vívniuk. Hogy a férjjel szembeni kiszolgáltatottság milyen súlyos volt még a közelmúltban is, elég, ha e „bölc“ mondásokra gondolunk: Nem a keszkenő, hanem a kalap! A férfi hordja a kalapot! A kalap az első, nem a keszkenő! — Arról, hogy az asszony verve jó, ne is beszéljünk.

Miből származott az asszonynak eme hátrányos helyzete? Ahhoz, hogy a jelent megértsük, meg kell ismernünk azt az állapotot, amelyből az udvarfalvi asszony sorsa is kilendült.

A régi családban az asszony munkáját másodrendűnek tartották, hiszen a család alapvető termelőmunkáját a földművelés, a mezői munka tette, ennek volt alárendelve minden. Márpedig itt a gazdáé volt a szó, a tervezés és a kivitelezés, az asszony ebben csak a kezére dolgozott, amennyiben maga is kiment a mezőre segíteni. Ugyanakkor az otthoni, valóságos ezermesteri ténykedés — a kenyérsütéstől kezdve a főzésen át a kendernövesztésig, a kotlóültetéstől a disznóhizalásig és tehénfejésig s az ezer, hagyományos technikát és nem kis ügyességet követelő munkáig, amelyeket végzett a család fenntartásához — csodálatosképpen nem számított, nem segítette hozzá az asszonyt ahhoz, hogy szava legyen a családban, véleménye az ügyek rendezésében.

De nemcsak családjá étkezéséről, mindennapi betevő falatjáról gondoskodott, hanem övéinek s az egész háztartásnak minden ruhaneműjéről, a fehéreneműtől kezdve az ágyneműig, amit kenderből font, majd szőtt (gondoljunk arra, hogy mi mindent kell tudni, ismerni és tenni, míg az elvetett kendermagból szépen fehérített vászon lesz!), a szőnyegektől a falvédóig és terítőig, amelyeket szintén maga tervezett, készítet, varrt, díszített.

A mai asszony fő munkaterülete nem a családban van: nincs már kenyérsütés, sem fonás és szövés. Az önellátásról sok tekintetben rátértek a fogyasztásra: városi cikkeket vásárolnak. Ez persze nem jelenti azt, hogy nem maradt teendője: csak átcsoportosultak. Két tényezőt említenék itt, amely az asszonynak a családban való tekintélyét megerősítette.

Az első az, hogy az iparilag rohamosan fejlődő Marosvásárhely a férfi munkacérot hovatovább mindinkább felszívta. Udvarfalva 1950-től kezdve asszonyok faluja lett, a család minden gondja-baja rájuk hárul a gyermekneveléstől a háztájiig, a kert példás művelésétől a disznók hizalásáig. Így ők jelentik az *állandóságot* azzal a férfival szemben, aki rendszerint három váltásban dolgozik, s aki így kiesett a család gondjaiból és tervezéséből.

De ennél is fontosabb tényező az, hogy az udvarfalvi asszonyok 1950 óta, éppen mert a férfiak mind gyári munkások voltak, az *itteni, országos hírű gazdaság alapvető bázisává váltak*. Ők voltak azok, akik az egész országnak példát nyújthattak abban, hogy a kollektív gazdaságban érdemes és kell is dolgozni. A

gazdaság, amelybe egyként lépett be az egész falu, s a legjelesebbek közül való, arról volt nevezet, hogy főleg asszonyokra épült. Ezért hát abban az országos versenyben, amelyet a *Dolgozó Nő* hirdetett meg 1960-ban *Az évi több munkanapért* (a kötelező 80-on felül), messzemenően az udvarfalviak vitték el a pálmát, átlagosan több mint száz munkanappal, de a 200 is gyakori volt.

Belőlük kerültek ki a csoportvezetők, könyvelők is éppen úgy, mint a kertgazdaság és nagykulturák alapvető dolgozói. Az asszonyok egyszer csak belecsepe-
pentek egy egész falugazdaság vezetésébe. Ime, a függetlenség legfőbb záloga.

Mit jelent „gyakorlatilag” mostani tekintélyük? Az udvarfalvi asszony elő-
teremti a család mindennapiját és fedezi a ház anyagi szükségletét. Ezenkívül a férfiak készpénz-keresetét is jócskán kiegészíti a háztáji megművelésével és a termé-
mények értékesítésével. Képzeljük el, mit hoz a konyhára a jól megdolgozott és
gondozott 30 ár háztáji föld egy olyan városzéli faluban, ahol az ügyes asszonyok
úgy értékesíthetnek szinte mindent a marosvásárhelyi piacon, hogy közben egy
napot nem vesztenek el, hiszen már hajnalban bemehetnek, s reggel elég korán
visszajönnek, vagy egy héten csak bizonyos napon mennek be, vagy akár este is.
S hogy a kertészkedést milyen hozzáértéssel és eredményesen űzik, arra elég bi-
zonyosság a következő pár példa is. Egyik adatközlőm elmondta, hogy a virág-
termesztés rendszeres pénzkereseti forrás. A múlt évben például csak kardvirágból
2000 szálát adott el. (Számítsuk csak 1 lejbe darabját!) Ugyancsak ő sok kiló földi-
epret vitt be szezon idején. Összel jól jövedelmező az apró uborka, paszuly, s
halottak napja előtt a cserepes krizantém. Ennek 15 lejt is adnak darabjéért. („A
halottaktól senki sem sajnálja” — mondta egy tanító, aki az udvarfalvi asszonyok
ügyességére és kiapadhatatlan pénzszerzési lehetőségeire utalt.)

Mater familias

Nézzük meg e megnövekedett szerep néhány jelét: ma az udvarfalvi asszony
kezébe kerül minden jövedelem, akár otthon ülő, akár maga is dolgozik. A legtöbb
házban a dolgozó családtagok — férj és gyermekek — hazaadják a „kopertát”, ti.
borítékot, amelyben fizetésüket kapják. Ő a beosztó, ő kezeli a pénzt, ő benne
bizik meg a férj és a gyermekek. Erre nézve több „nyilatkozatot” is gyűjtöttem.
Egy érettségizett leány például, aki tavaly végzett, és néhány hónapja keres, ezt
mondta ezzel kapcsolatban: „Ha fizetést kapunk, persze hogy odaadjuk (ti. az anyá-
nyának). Úgy is a rendes. Ők tartottak (ti. a szülők), otthon kosztozunk, 12 évig
iskolába jártam, egy banit nem kerestem. Nyaranként ha dolgoztam erre-arra.
Anyám vesz nekem ruhát, amit kell. S aztán a kelengyébe is kell.”

Az anya a családi kassza kezelője. Ő ítéli meg, persze, a férjjel egyetértésben,
mikor kell „a ház szükségletére fordítani”, s mikor kell a gyermekeik jövőjét
építeni vele: például kelengyét, bútort vásárolni. S hogy ez ma már mennyire
természetes, arra nézve idézem Domahidi Rebeka 45 évesét, aki a kevés válások
egyikét így mesélte el: „... a férfi részeges volt, ivott, *nem adta le a pénzt*. Az
asszony vált el.” S mikor arról érdeklődtem, hogy ez a válás milyen visszhangot
keltett a faluban, ezt mondta: „A falu nem látta jónak, hogy [a férj] ivott,
részegen járt haza, s *keresetét nem adta le*. Nem ítélik meg. Belátták, hogy az
asszony miért vált el.”

Az asszony „uralmát” a családban maguk a gyermekek segítenek megerősí-
teni. Udvarfalván az utóbbi 15 évben (miként erre majd később is kitérek) min-
den leány és fiú szakmát tanul, s 16 éves korától keres. Ezek a kereső gyermekek
aztán, nem véletlenül, mind anyapártolók, anyjukhoz van bizalmuk. Nekik adják
jövedelmüket, rábízják, hogy a fizetésüket beossza, azzal a gyermeki ösztönösség-
gel, amely az anyákban sose csatlakozhatik. Az anyának tehát minél több kereso
gyermeke van, annál inkább nő és szilárdul a helyzete, mert bölcsessége annál
nyilvánvalóbb. Ő gondoskodik arról, hogy gyermeke jó kelengyével menjen férjhez.
Egy anya például elmondotta, hogy mind a négy gyermeküknek biztosították az
Udvarfalván ma már „előírással” kelengyét, a bútort, ágyneműt azáltal, hogy
állandóan „ment a részlet”, az egyik gyermeknek lejárt, mire éppen férjhez ment,
máris új részletbe fogtak a következőért, és így tovább.

De a tekintély, amely kijár gyermekeiktől, abból az asszonyi bölcsességből is
származik, hogy a rohamos városi hatást azzal az ösztönös anyai bölcsességgel és
megértéssel fogadják, amely sok városi és tanult asszony dicséretére válnék. Így
a szerelem, divat számukra idegen és be nem fogadható elemektől azzal magyaráz-
zák, hogy a gyermekek jövendő életébe nincs és nem is lehet beleszólásuk. Helye-
sen mérték fel, hogy erre képtelenek is, mert míg ők otthonülők, gyermekeik
tőlük távol járják a maguk útját, amelyen más normákhoz kell igazodniuk, ha

élni akarnak és a városiakkal lépést tartani. Többen is kifejtették, s majdnem azonos szavakkal: „Hogy mit csinál, azt mi nem ellenőrizhetjük. Mondhatják azt, hogy gyűlésbe mennek, s mennek moziba, vagy találkozni, vagy barátnéjükhöz.“ Az ellenőrzés csak itthonra szól. Úgy vannak az udvarfalvi anyák, mint a kotló, amelyik rucafiákat költött: künt kotkodákol kétségbeesetten a marton, mert a vízbe nem tudja fiókait követni. Aztán rájön, hogy azok úgymint kimennek a vízre, s nem lesz semmi bajuk.

Akármielyen különösnek hangzik, úgyszólván nincs „nemzedéki probléma“. Azok a középkorú asszonyok, akik még ma is ódivatúan, a városi és falusi ruha keverékében járnak, elfogadják, hogy lányaik már miniszoknyában járnak, szemeiket kifestik, fiaik pedig széles barkót viselnek.

Azért említem ezeket, mert többen is felrötták őket a mai fiataloknak, de ebben már semmi vehemencia nem volt. Ők maguk fejtették ki, hogy: „Ezt sokszor el-elbeszélgetjük a normába is, hogy ezek a mai fiatalok. De nincs mit tenni. Ha egyszer ők már városban élnek, s városi barátai vannak.“ Ugyanilyen bölcs rezignációval beszélnek a fiatalok szabadosabb viselkedéséről is, amelyről majd később külön ejtek szót.

Függetlenség a szerelemben

Mostanig tulajdonképpen a középnemzedékről beszéltünk, amely helyzetét a családban és a közösségben megszilárdította. Ezek az úttörők. Amikor ez a folyamat megindult — immár lassan 30 éve annak —, fiatal asszonyok voltak, 20 évesek vagy már akkor középkorúak. A szerelem nem játszott szerepet életükben. A középkorúak még élénken emlékeznek a szerelmet, jó családi életet, házasságot megnyomorító „összerakásra“, „kerítésre“, amelynek alapja a házasulandók egyenlőtlen gazdasági és társadalmi helyzete: a nagy és kisebb „nemzettség“.

Az „összerakás“ még a régi „nagy családban“ szokásainak egyik maradványa: a két fiatal közelebbi és távolabbi rokonsága ugyanis, amely kényes volt arra, hogy ne kerüljön be a rokonságba rangon aluli, óvatosan már korán megkezdte az „összerakítást“: a lány rokonsága kiszemelve a jövődöbelit, kezdenek tapogatózni annak rokonságánál, megegyeznek, s a fiatalokat kezdik rábeszélni a házasságra: „Te ez ilyen jó lesz neked!“ „Ez neked való!“ Ilyenre is van eset a közelmúltban. Am a fiatalokat hiába kommandálták a rokonok s a szülők, „ők a szeretetet vállalták“, a fiatalok „megszöktek“, s később egybekeltek. Az eredmény: a szülők s a rokonság annyit áskálódott továbbra is, hogy végül elromlott a házasság. Így aztán megvolt a meghúszult összerakók cseppet sem tisztességes elégtétele: „Látjátok, mondtuk volt. Mi megjósoltuk.“

Az összerakás vagy kerítés oka a nemzettség, amelyből eredt minden más, a régi családi életet megnyomorította, s amely egyes középkorúak tudatából még nem veszett ki, tehát számolnunk kell vele a jelenben is. De hogy ezek a fogalmak ma már milyen labilisak, azt éppen a régi és újabb nemzedékek eltérő viszonyulásán mérhetjük le.

Néhány „nyilatkozat“ ezen a téren.

44 éves, négygyermekes anya, aki saját bőrén érezte a nemzettség nyomorító hatását, ugyanis leánya egy nagyobb nemzettségbeli fiút szeretett, mondja kissé szkeptikusan: „Falun nem úgy van, mint városban. Van, akinél számít a birtok (!) is. Hát ez nem hal meg sohasem.“

Itt két dolgot szögezünk le: az a bizonyos birtok ma már nincs, csak volt. S hogy a kérdést a maga konkrétságában szemléljük: a fiú édesapjának húsz hold földje volt, udvarfalvi mérték szerint nagy „nemzettség“; a leány szülei viszont szegény emberek voltak, másoknak részbe dolgoztak. S még a tetejében: a leány apja nem is idevalósi, hanem amolyan jövevény. Nyomátról jött ide, háza sem volt, a felesége házában lakott. De a régi előítéleteket újak színezik: a fiú édesapja nemcsak régen volt „nemzettségbeli“, ma is jobb módban van. Három gyermekének saját háza volt már, mielőtt kiházasította, készen várta mindhárom legényfiát a ház. A fiúnak magasabb szakmai végzettsége volt (már ez is rang, ha újabb keletű is!), más lányt akartak, aki „családilag“ is nagyobb nemzettségű, s a lány is iskolát végzett. Tehát — és itt jön a következő szavunk, amelyik az elsőhöz tapad, a nemzettségbeliek egymásnak szánták, „összerakni“ kívánták a fiatalokat. A leány anyja ezt így fejezte ki: „A rangot még mindig ízélik, mer szegények voltunk, birtokunk nem volt. Munkánk után ennyire vittük.“ Viszont ugyanez az anya, bármilyen szkeptikus, ami az öregek mentalitását illeti, hozzáteszi: „A fiatalok most nem hallgatnak a szülőre. Ők már csak azt csinálják, amit ők elhatároztak. Minden fiatal.“

Hasonlóképpen nyilatkozik egy másik 45 éves asszony, Domahidi Rebeka, aki régi nőbizottsági tag volt, tehát az „új eszméket“ már megszokta. „Kerítés? Van ilyen. Az idősebbeknél. Próbálkoznak még összekeríteni, de nem sokszor válik valósággá... A fiatalok dolgába nem tudnak beleszólni...” Vagy: „A szerelem dolgába nem is lehet béműnni.” „Persze — teszi utána — a szülők még kicsit ellenálltak, de azért a fiatalok, ha szeretik egymást, vannak olyan bátrak, hogy nem hallgatnak a szülőkre, hanem a megértést, a szeretmet nézik.”

E szavakat ugyanaz az asszony mondta, aki mindkét gyermekét, fiát és leányát úgy bocsátotta útjára, hogy azzal kötötték össze az életüket, akit szerettek. A fia házassága nem ütközött súlyos akadályba, mivel mellette állott, de már az ő nevelőszülei megjegyzést tettek: „Fiunk Remeteszegről nősült. Nem olyan jómódúak. Keresztapámék, akik engem növeltek, jómódúak voltak. Persze, mikor meghallották, hogy a fiú kezd odajárni, s veszi el a leányt, mondja nekem, hogy: »Mér hagyod pontosan a Kovács családdal?« Mondtam neki: Nálam nem számít a nemzedék (nemzetség értelemben). Legyen rendes, becsületes. Dolgozni tud. Más téren egyformák vagyunk.”

Így most már megértjük, hogy a tegnapi nemzedék tudatában még megvan-nak e fogalmak, de hatni nem tudnak a fiatalok miatt, akik ezt nem veszik tekintetbe. Példa volt éppen a fent említett eset: a fiú odament a leány szüleihez lakni esküvő előtt, mivel apja semmiképpen sem akart belenyugodni, s a majdnem botrányba, sőt tragédiába fúló ellenkezés ellenére is elmentek, s megesküdtek. (Az apa ugyanis fejszével várta a megesküdni akaró fiatalokat. De a falu egész közvéleménye elítélte, sőt tett is ellene: asszonyok vitték a hirt, halasszák el az esketést. Az apát súlyosan megírték, hazavonszolták, a fiú testvérei sokáig nem beszéltek apjukkal. Egyedül maradt a „nemzetségi“ előítéletével.)

A „szöktetés“ szóra már kevés szót kell pazarolnunk. A szó megtévesztő, ugyanis arra utal, mintha a menyasszonyt a legény szöktetné meg, s ez csak a kettejük dolga. Valójában azonban ez éppen úgy jelenti azt is, hogy az egyik szülő (rendszerint a módosabb) ellenkezik ugyan, viszont a másik szülő benne van, s így a leányt vagy legényt beengedi. Ma már akármelyik szülőhöz mehetnek. Fenti példánkban is gyakorlatilag szöktetés történt. Jelenti még azt is, hogy mivel így „vadházasságban“ élnek (ezt a szót itt nem használják), később esküsznek meg, de már nem a hagyományos lakodalom szerint. Ez nem dukál nekik. Lám, ebben még hat a régi.

A függetlenség alapja: a szakma

Induljunk ki abból a találó kijelentésből, amelyre fentebb már utaltam: „Mindenki megkeresi a magát.” Ez így igaz, de az is fontos, hogy ma már a fiatalok közül mindenki (s itt most a nőkre gondolok) hovatovább a városban, üzemen keresi meg kenyerét.

Ezt a kategorikus kijelentést csak néhány fontos adalékkal szeretném alátámasztani:

1. Szöcsné (44 éves) elismerő nyilatkozatát, miszerint „Udvarfalván nincs olyan fiatal, hogy szakmája ne legyen, mind leánynak, mind fiúnak“, bármelyik udvarfalvi megerősíti, s szerinte ez a mai jólét forrása: „Sze én sokszor mondom: nehogy szóljatok bár egy szót is. Ahogy mű voltunk, nem is lehet egy napon emlegetni a műk fiatalságunkat az övékével. Hát ők azt nem tudják! Mikor mű fiatalok voltunk, volt egy szük esztendő, elmentünk városra szolgálni; elmentünk a jeddi határba, a Bodoni hegyre, mindenfelé. De mű, mire megvirradott, már bémentünk a városba. Mezítláb. Sokszor úgy le-leütöttük a lábujjunkt, hogy fordult le a talpunkról. Ők azt hiszik, hogy ez mese.”

Az udvarfalvi fiatal nők részére 1960-tól kezdődött a tömeges város felé fordulás, amikor a 8 osztály végeztével szakiskolába, később pedig szaklíceumokba iratkozhattak, úgyhogy 13 és 35 év között alig van olyan fiatal lány vagy asszony, aki otthon maradt. Egy hirtelen számítással (Farkas Emmával, a gazdaság főkönyvelőjével, aki a megalakulás óta dolgozik a gazdaságban) 30 és 35 év között három olyan nő volt, aki nem végzett szakiskolát, de azóta ők is szakképesítették magukat. Többen is vannak, akik középiskolát vagy főiskolát végeztek az ötvenes években: 9 közülük tanítónő, egy pedig tanárnő. Különös talán, de még véletlenül se jött haza egy sem.

Marosvásárhely látványos és gyors iparosodása következtében nagy zöme a 7, illetve 8 osztály elvégzése után szakiskolába megy. (A helyiipari vállalatától kezdve a börgyár, konfekciógyár, elektromos kábelgyár, konzervgyár, hogy csak

néhányat említsek a lehetséges munkahelyek közül, mind felszívja a fiatal női munkaerőt.)

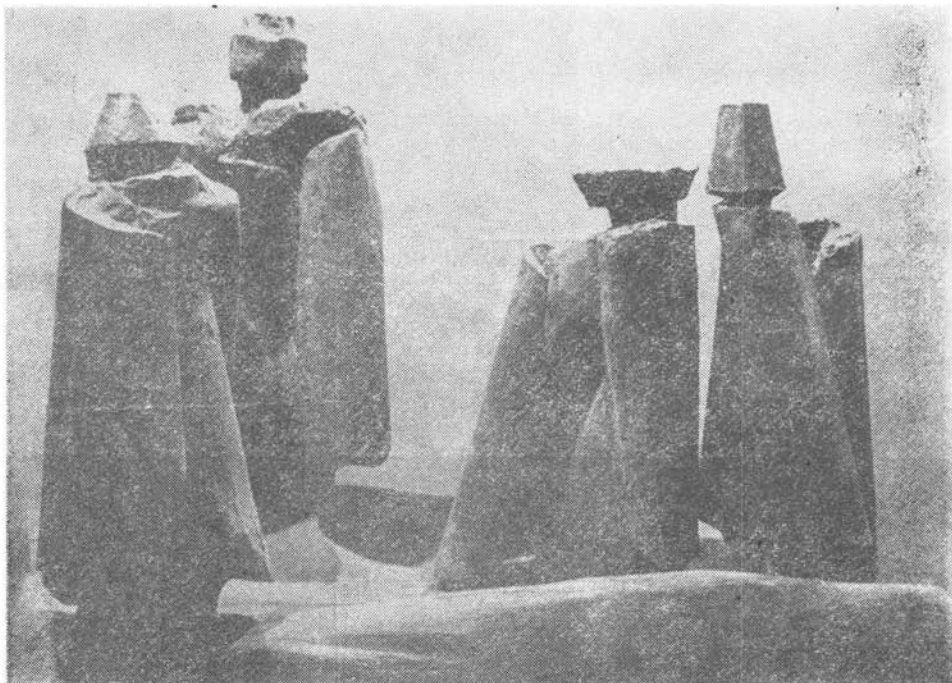
S hogy a nagyüzem felé való irányulás milyen fontos, erre a két utóbbi évben végzett, illetve végzők elhelyezkedését vagy szándékát idézzük. Eszerint 1974-ben 18-ból 9 leány végezte el az általános elemi iskolát. Ezekből 3 ment a marosvásárhelyi Papiu-Ilarian Líceumba, 2 szaklíceumba, 4 pedig különböző szakiskolába.

Az idei végzősök közül 9 leányt megkérdezve, mindegyik pontosan tudta, hova akar menni. Érdekes módon az idén már mind gyors szakmát akar, 2—3 éves szakiskolába óhajtanak beiratkozni. Egyetlenegy akadt, aki szaklíceumba akart menni. Kilenc közül 4-en a vasesztergályos szakmát (a Metal-tehnica üzemben), 3-an a varrózó szakmát a Textilgyárban, a fényező szakmát 1 választotta a faipari kombinátban.

Néhány szót erről az öntudatos pályaválasztásról. Nem a tantestület felvilágosító munkája a döntő (ami bizonyára nem hiányzik), hanem az, hogy ezek a szakmák mind ki vannak próbálva testvéreik, szomszédaik, rokonaik által. Már nagyon jól tájékozottak előnyeikről és hátrányaikról.

Údvarfalván nagy tisztelete van a szakmának. Az érettségizettek sem vetik meg. Kőműves Ibolyának például, aki tavaly érettségizett, az volt a legfőbb bánata, hogy sikertelenül felvételizett az Electro-Mureşben. „Az volt minden álmom” — mondja. Most a konzervgyárban csak ideiglenesen alkalmazták. Talán éppen az ő sikertelen felvételi je s az utóbbi évek elhelyezkedési lehetőségei indították arra a most végzős lányokat, hogy mind a biztosabb szakmai iskolákban folytassák továbbtanulásukat.

Nagy Olga

Vigh Tamás: Alföld népe